

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันนี้เป็นเรื่องของการลงทุนเพื่อความอยู่รอด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ตลอดจนจนวิทยาการทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามามีบทบาทในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิตของมนุษย์ ยิ่งถ้าสังคมมีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมากเท่าใดก็ยิ่งส่งผลต่อการจัดการศึกษามากขึ้นเท่านั้น (ธีระวุฒิ เจริญราษฎร์และคณะ, 2553 : 12-13; อริศรา ชูชาติ, 2549 : 185)

จากสรุปผลการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553 : 5-9) ได้ดำเนินการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ ปี 2542 เป็นต้นมา พบปัญหาที่ต้องเร่งปรับปรุงแก้ไขพัฒนาและสานต่อมี 9 ประเด็นหลัก และหนึ่งในประเด็นหลักนั้น คือ ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พบว่า มีปัญหาการดำเนินการ เนื่องจากขาดการพัฒนาเนื้อหาผ่านสื่อที่มีคุณภาพ รวมทั้งการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้สอน ครูและนักเรียนนำความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอน และการเรียนรู้ด้วยตนเองน้อย สถานศึกษามีจำนวนคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ล้าสมัย จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เกิดข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) มุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม

ในการบริหารและจัดการศึกษา มีกรอบแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้
 อย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนา
 คุณภาพสถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่
 จากแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบด้านการพัฒนาครูยุคใหม่
 กล่าวว่า ครูยุคใหม่นั้น ต้องเป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถจัด
 การเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ สามารถพัฒนาตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง
 มีกระบวนการผลิตครูอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน เหมาะสมกับ
 เป็นวิชาชีพชั้นสูง ตลอดจนมีสภาวิชาชีพที่เข้มแข็ง เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทาง
 การศึกษาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงและอยู่ได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาระบบ
 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษานั้นมีการกำหนดแนวทางไว้โดยให้ภาครัฐ
 และเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการเรียนการสอนรวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้เป็น
 สื่อที่มีคุณภาพ โดยสื่อสารมวลชนทุกแขนงต้องผลิตรายการและเนื้อหาสาระที่มีคุณภาพ
 และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและ
 การสื่อสารมาใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษา เพิ่มโอกาสและพัฒนาประสิทธิภาพ
 การสอนของครูอย่างจริงจัง โดยเน้นการเข้าถึงง่าย ประหยัด และสะดวกต่อการใช้
 และให้มีการกำหนดเป้าหมายสัดส่วนนักเรียน นักศึกษาต่อคอมพิวเตอร์ในทุกระดับ/
 ประเภทการศึกษา ส่งเสริมให้มีการศึกษาฝึกอบรมและพัฒนาครูผู้สอนและบุคลากร
 ที่เกี่ยวข้องให้สามารถใช้และบำรุงรักษาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
 เพื่อการศึกษาได้อย่างทั่วถึง โดยเน้นการฝึกอบรมผู้ฝึกอบรม (Training For The Trainers)
 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิโรจน์ สารรัตนะ (2548 : 197) , Spark & Loucks-Horsley
 (1989) และ Drago-Severson (1994) เกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพ โดยการฝึกอบรม
 ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่ได้รับการนิยมนิยมและใช้กันมายาวนาน สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา
 ขั้นพื้นฐานด้านการเรียนการสอนมาตรฐานที่ 10 ระบุว่า ครูมีความสามารถในการ
 จัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวบ่งชี้
 ที่ 10.4 ครูมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างตนเองและ
 ผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2550 : 81; สำนักงานเลขาธิการสภา
 การศึกษา. 2553 : 9-40)

จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนการแข่งขันทาง
 เทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ ทำให้การจัดการศึกษาของไทยเกิดการตื่นตัวเป็นอย่างมาก

ส่งผลให้สังคมไทยก้าวเข้าสู่ยุคสังคมฐานความรู้ (Knowledge – Based Society) มีการลงทุนทางสติปัญญา (Intellectual Capital) และความรู้ (Knowledge) มากยิ่งขึ้น โดยเน้นการพัฒนาประชากรให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การที่ประเทศจะก้าวไปสู่สังคมยุคฐานความรู้ได้นั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ การมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญของระบบการศึกษาที่สามารถสนองตอบต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นการเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญและร่วมมือกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการถ่ายทอดความรู้และการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่เพื่อสนองต่อนโยบายการศึกษา จำเป็นต้องมีการวางแผนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาบูรณาการกับหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ครูและนักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้และสืบเสาะแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเตรียมเยาวชนของชาติเข้าสู่สังคมยุคใหม่ มีการเตรียมความพร้อมของครูให้มีความรู้ความสามารถในการบูรณาการที่เน้นการสอนด้วยเทคโนโลยี (ศูนย์นวัตกรรมนโยบาย มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี. 2545 : 21; รัฐกรรณ์ คิดการ. 2551 : 1; อลิศรา ชูชาติ. 2549 : 205; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553 : 18)

จากผลการศึกษาสภาพการณ์ศึกษาไทย ปี 2550-2551 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พบปัญหาความเสมอภาคและปัญหาการศึกษาไทยด้านครูว่ามีปัญหาการขาดแคลนการพัฒนาเทคโนโลยีและการสื่อสารการเรียนรู้สมัยใหม่เพื่อช่วยการสอนรวมทั้งปัญหาการขาดความสนใจ ความรู้ความสามารถของครูอาจารย์ ทำให้กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาล่าช้ากว่าประเทศอื่น จากข้อมูลของ International Institute for Management Development (IMD) ซึ่งว่าประเทศชั้นนำต่างมีการลงทุนในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างจริงจัง หลายประเทศพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้โรงเรียนทั่วประเทศใช้ เพื่อปฏิวัติการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สามารถเชื่อมต่อกับโลกแห่งความรู้มหาศาลผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แต่ในกรณีของประเทศไทยการพัฒนาในเรื่องนี้มีน้อยและล่าช้าโดยเฉพาะในท้องถิ่นทุรกันดาร

(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553 : 36) ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ ดังนี้ 1) ครูขาดความสามารถและทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จะนำมาสร้างและใช้บทเรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์และช่วยในการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ 2) ขาดการพัฒนาครู และบุคลากรให้รู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มคุณภาพการเรียนการสอน รวมทั้งการแก้ปัญหาขาดแคลนครู 3) ขาดเนื้อหาและบทเรียนสำหรับการทำบทเรียนเพื่อการเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ 4) มีความแตกต่างในการเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตระหว่างพื้นที่ในเมือง นอกเมือง ขนาดและประเภทโรงเรียน 5) ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากภาครัฐในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา รวมทั้งขาดกลไกที่จะจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมระดมทรัพยากร 6) หน่วยงานที่ดำเนินการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีลักษณะการทำงานต่างคนต่างทำ เกิดความซ้ำซ้อน ขาดการบูรณาการและเชื่อมโยงกันเพื่อเป็นการประหยัดทรัพยากรร่วมกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553 : 27-28)

แม้ว่าหน่วยงานจะเห็นความสำคัญมากขึ้นในการช่วยเหลือครูให้เรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องมือทั่วไปทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แต่ยังคงขาดเกี่ยวกับการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในหลักสูตร ซึ่งครูผู้สอนทุกคนจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาตนเองให้ทันกับเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน โดยครูต้องแสดงภาวะผู้นำในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสิ่งที่จะช่วยให้ครูผู้สอนมีการพัฒนาภาวะผู้นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้แก่ 1) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีจากผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ร่วมงาน ก่อให้เกิดจุดสำคัญในการสร้างนวัตกรรมและการใช้เทคโนโลยีที่ยั่งยืน 2) การพัฒนาแผนทางเทคโนโลยีต้องคำนึงถึงเป้าหมายในการใช้เทคโนโลยี และกระบวนการวางแผนที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำครูทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สิ่งสำคัญคือความตั้งใจในการสนับสนุนการดำเนินการต้องเริ่มจากจุดเล็กๆ ก่อน แล้วจึงพัฒนาไปสู่จุดใหญ่ 3) ผลสำเร็จของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนั้น ครูต้องการมากกว่าการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้หรือการสนับสนุนเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแต่ครูต้องเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ ต้องมีเวลามากพอในการฝึกประสบการณ์ สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้สะดวกและรวดเร็ว และมีบุคลากรที่ช่วยเหลือสนับสนุน

ทิศทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการกำหนดให้มีระบบการพัฒนาที่เน้นสมรรถนะ (Teachers and Personnel Competency) ด้านความสามารถในการฝึกความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) แรงจูงใจ (Motivation) ทักษะ (Attitude) และคุณลักษณะส่วนตัวของบุคคลเข้าด้วยกัน แล้วแสดงออกในเชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จของงาน ในบทบาทหน้าที่อย่างโดดเด่นและมีประสิทธิภาพ สำหรับสมรรถนะของครูนั้น พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 ได้กำหนดให้ครูต้องมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานไว้ในมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้แก่ ด้านที่ 1 ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู ที่กล่าวไว้ว่า ครูสามารถใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานได้ ด้านที่ 8 นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา กล่าวไว้ว่า 1) ครูสามารถเลือกใช้ ออกแบบ สร้างและปรับปรุงนวัตกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี 2) ครูสามารถพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี และ 3) ครูสามารถแสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553 : 79)

จากปัญหาที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาที่เน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเนื้อหาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารเพื่อจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นบุคคลที่ถือว่าเชี่ยวชาญและโดดเด่นในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของข้อมูลข่าวสารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำให้ครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและครูผู้สอนในสาขาวิชาอื่นๆ ต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา เพื่อนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับการทำงาน การเรียน การดำรงชีวิตในยุคปัจจุบันซึ่งถือเป็นยุคสื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้น จึงได้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนาภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยได้ศึกษาค้นคว้าและจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและครูผู้สอนในรายวิชาอื่นๆ ที่สนใจสามารถนำไปเป็นแนวทางและประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 11 มีองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้อย่างไร
2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 11 ประกอบด้วยอะไรบ้าง
3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 11 เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 11
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 11
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 11

ความสำคัญการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อครูโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 11 ดังนี้

1. ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เขตตรวจราชการที่ 11
2. ได้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เขตตรวจราชการที่ 11 ที่มีประสิทธิภาพ
3. ครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 11
ได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
องค์ประกอบภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เขตตรวจราชการที่ 11 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบย่อย ดังนี้
  1. ด้านความรู้ ประกอบด้วย
    - 1.1 ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้
    - 1.2 ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
  2. ด้านทักษะ ประกอบด้วย
    - 2.1 ทักษะด้านการจัดการเรียนรู้
    - 2.2 ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

3. ด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วย

3.1 คุณลักษณะความเป็นครู

3.2 คุณลักษณะนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

2. ขอบเขตด้านระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศ

และการสื่อสารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 11

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร ได้แก่ ครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

โรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 11 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จำนวน 165 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 23 จำนวน 123 คน รวมทั้งหมด 288 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 11 แบ่งออกเป็นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จำนวน 95 คน และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จำนวน 70 คน รวมทั้งหมด 165 คน ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970)

3.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 11 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 23 จำนวน 38 คน จาก 37 โรงเรียน

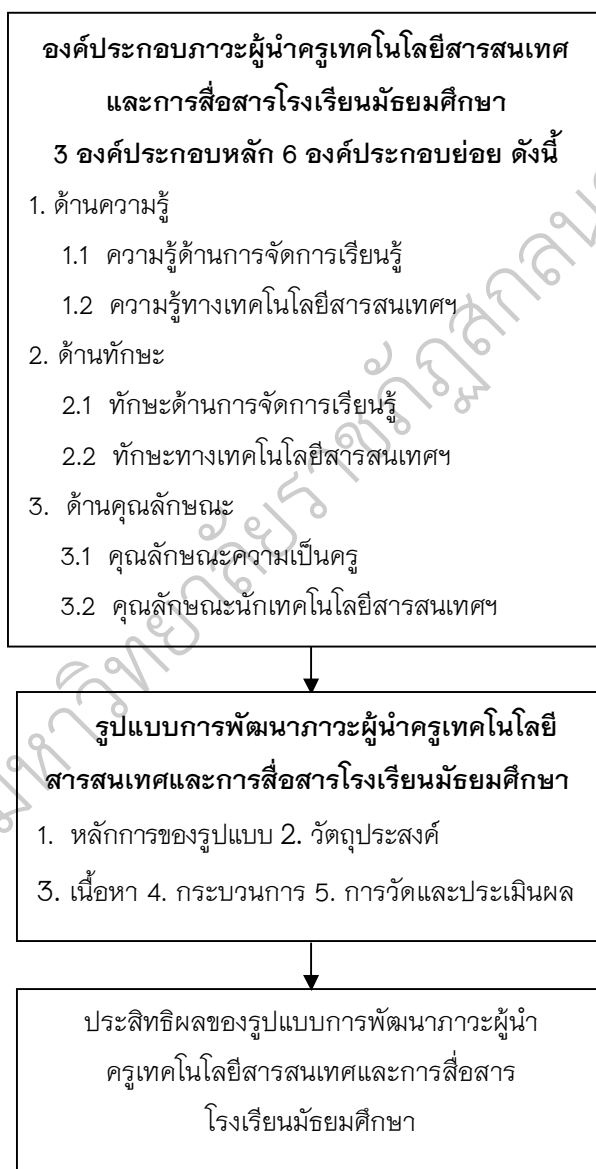
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

เวลาที่ใช้ในการทำการวิจัยในครั้งนี้ตั้งแต่ ปี 2555 - 2558

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการสรุปกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 11 ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้งานวิจัยมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น จึงได้กำหนดคำนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง พฤติกรรมของครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการ ที่ 11 ให้เห็นถึงความมีศักยภาพของความเป็นผู้นำด้านคุณลักษณะ ด้านความรู้ และ ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน หรือเพื่อโน้มน้าว จูงใจ สร้างแรงบันดาลใจให้ครู นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นความตระหนักและความสำคัญเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยการแสดงออก ในเชิงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จของงาน ในบทบาทหน้าที่อย่างโดดเด่นและมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

1.1 ด้านความรู้ หมายถึง ความรู้ของครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้

1.1.1 ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้

1.1.2 ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

1.2 ด้านทักษะ หมายถึง สมรรถภาพ ความสามารถของครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้

1.2.1 ทักษะด้านการจัดการเรียนรู้

1.2.2 ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

1.3 ด้านคุณลักษณะ หมายถึง การแสดงออกถึงพฤติกรรม เจตคติหรือลักษณะเฉพาะส่วนบุคคลของครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้

1.3.1 คุณลักษณะความเป็นครู

1.3.2 คุณลักษณะนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

2. รูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง กรอบแนวคิดหรือแนวทางในการสร้างแบบแผน เพื่อการพัฒนาก้าวหน้าผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งได้จากการสังเคราะห์ วิเคราะห์ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับก้าวหน้าครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนมัธยมศึกษา รูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประกอบด้วย

2.1 หลักการ หมายถึง แนวคิดที่ใช้เป็นหลักในการพัฒนาก้าวหน้าครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยยึดแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับก้าวหน้า ก้าวหน้าครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าครู

2.2 วัตถุประสงค์ หมายถึง เป้าหมายที่ต้องการให้บรรลุผลของการพัฒนาก้าวหน้าครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประกอบด้วย 1) เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ สร้างความตระหนักและเจตคติเกี่ยวกับก้าวหน้าครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ความรู้และทักษะก้าวหน้าครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา 3) เพื่อให้ครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี นำผลการพัฒนาไปประยุกต์ใช้เพื่อนำไปสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 เนื้อหา หมายถึง สาระที่เป็นความรู้ของการพัฒนาก้าวหน้าครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งได้จัดทำเป็นคู่มือและเอกสารประกอบการพัฒนาก้าวหน้าครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 6 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ ชุดที่ 2 ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ชุดที่ 3 ทักษะด้านการจัดการเรียนรู้และ ชุดที่ 4 ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ชุดที่ 5 คุณลักษณะความเป็นครู ชุดที่ 6 คุณลักษณะนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

2.4 กระบวนการพัฒนา หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาก้าวหน้าผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ ระยะที่ 2 การฝึกปฏิบัติจริง ระยะที่ 3 การติดตามและประเมินผล

2.5 การวัดและประเมินผล หมายถึง วิธีการวัดเพื่อประเมินพฤติกรรม
ภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในกระบวนการพัฒนาและตรวจสอบ
ประสิทธิผลของรูปแบบ

3. ครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง
ผู้ดำรงตำแหน่ง ครู ครูผู้ช่วย ที่สอนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กลุ่มสาระ
การเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับ
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการ
ที่ 11

4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง หน่วยงานของ
รัฐที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาตั้งแต่ก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา
สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

5. เขตตรวจราชการที่ 11 หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 22 (จังหวัดมุกดาหารและจังหวัดนครพนม) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 23 (จังหวัดสกลนคร)